

SOLVENT İTHALATI YOLUYLA YAPILAN AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI

● Mustafa ARSLAN ●

Vergi Denetmeni

1 - GİRİŞ

Petrolün rafinerilerde arıtılması sonucunda elde edilen ürün çeşitlerinden bazılarının tamamına birden bilinen adıyla 'solvent' denilmektedir. Petro-kimya sanayi literatüründe solvent sözcüğü Benzol (Benzen), Toluol (toluen), Solvent nafta, White spirit, Hekzan, Heptan, Pentan v.s. gibi (bu ürünlere yazımızda biz de solvent diyeceğiz) petrol türevi ürünlerin hepsine birden verilen ortak bir isimdir. Bu kimyasal maddeler, ekonomide çok yaygın olarak tekstil, kozmetik, gıda, tarım, ilaç, vb. gibi sektörlerde, çok sayıda sanayi kolunda ve bu arada boya, tiner, vernik, reçine gibi ürünlerin imalatında temel hammadde olarak kullanılmaktadır. Birçok sektörde solvent vazgeçilmez, alternatif olmayan ve ikâme edilemeyen bir hammadde niteliğine sahiptir. Petrol türevi olan bu solvent türlerinin, yine petrolden elde edilen motorin, benzin gibi akaryakıt çeşitleriyle kimyasal yapılarının çok benzer ve yakın özellikler göstermesi onun akaryakıt kaçakçılığının konusu olmasına neden olmaktadır.

Bilinen türde akaryakıt kaçakçılığı genellikle 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na (ÖTV) ekli (I) sayılı Liste'nin (A) cetvelindeki malların yurda yasa dışı yollardan kaçak olarak sokulması ve satılması şeklinde gerçekleşmektedir. Akaryakıt kaçakçılığının önemli bir kısmını bu yolla yapılan kaçakçılık oluştururken bir kısmını da yasal yollardan ithal edilen solventin ithal amacı dışında yasa dışı yollardan akaryakıt olarak kullanılması ve ticaretinin yapılması oluşturmaktadır. Yazımızın konusunu da ÖTVK ile bu kanuna ekli (I) sayılı Liste'nin (B) cetvelinde yer alan solvent türlerinin ithalatı yolu ile yapılan kaçakçılığın açıklanması

oluşturmaktadır. Bu kaçakçılığın yarattığı olumsuzluklara, çevre ve insan sağlığına verdiği zararlara ise yazımızda yer verilmeyecektir.

2- NEDEN SOLVENT İTHALATI YOLUYLA AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞI YAPILMAKTADIR?

Solventin diğer akaryakıt ürünleriyle (benzin, motorin ..vb.) olan kimyasal özelliklerinin benzerlik ve yakınlığı, bu akaryakıt ürünlerinin fiyatlarının vergi dolayısıyla çok yükseldiği zamanlarda gerektiğinde alternatif veya ikame bir mal olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Kanun koyucu, benzin ve motorin gibi akaryakıt ürünleri üzerindeki vergi tutarının çok altında solvent üzerine vergi koymaktadır. Bunun nedeni de ifade ettiğimiz gibi, bu ürünün sanayi sektöründe yaygın olarak kullanılan bir temel hammadde olması dolayısıyla sanayinin korunmasının amaçlanmış olmasıdır. Aksi durumda vergi artışı, verginin miktarı kadar sanayinin ürettiği mallar üzerindeki maliyetin ve mal fiyatlarının artışına, maliyet kökenli enflasyon, solvent kullanan ihracata dayalı sektörlerin uluslararası ticarete aleyhine bir rekabet eşitsizliği gibi bir dizi ekonomik sorunların tetikleyicisi olmasına, velhasıl bir takım malum ekonomik ve sosyal sorunlara yol açabilecektir. İşte, bütün bu nedenlerle, benzin ve motorin gibi akaryakıt ürünlerinin üzerindeki vergi yükünün görece çok yüksek olduğu zamanlarda sanayinin kullandığı solvent üzerindeki verginin de aynı veya bu tutara yakın olması istenen bir durum değildir. Dolayısıyla solvent üzerindeki verginin görece piyasadaki üretici ve tüketici karar birimlerinin kararlarını etkilemeyecek seviyelerde olması, piyasa fiyatlarını etkilememesi istenir, olması gereken de budur.

Son yıllarda ülkemizde akaryakıt üzerindeki

vergi yükünün sürekli artması dolayısıyla piyasada tüketiciler alternatif olarak solventten imal edilmiş akaryakıt ürününü kullanmaya başlamışlardır. Akaryakıt üzerindeki vergi yükünün yüksekliği medyada sürekli gündeme gelmektedir. Bu konuda gazetelerde ve televizyonlarda pekçok haber çıkmaktadır. Öyle ki, bu konu, neredeyse medyanın vazgeçilmez nitelikteki 'en çok satan haber'ler kategorisine yükselmiştir. Akaryakıt üzerindeki en yüksek vergi alan ülkeler sıralamasında ülkemizin ön sıralarda hatta en ön sırada olduğu yönünde haberler sürekli gazetelerin manşetlerine taşınmaktadır. Bu haberler, ekonomi teorisindeki 'Gresham Yasası'nın sanki akaryakıt sektöründe de gerçekleştiği izlenimini vermektedir. Verginin yüksekliği, tüketicileri alternatif akaryakıt ürünlerine sevk etmekte solventten imal edilen kalitesiz ve sahte akaryakıtta da talep artmaktadır. O kadar ki, basından öğrendiğimize göre, son yıllarda ülkemizde istatistiki verilere göre motorlu araç sayısı, mal ve hizmet üretim hacmi ile ticaret hacmi artarken, buna paralel artması beklenen akaryakıt ürünlerinin tüketiminde ise artış olmamaktadır. Artan akaryakıt ihtiyacının ise kaçakçılık yolu ile temin edildiği aşîkârdır. Bu konuda TBMM'de kurulan Meclis Araştırma Komisyonu'nun Raporu da bu tespitlerimizi doğrulamakta ve teyit etmektedir. Bu kimyasalların uluslararası ticaretteki CİF fiyatları ile motorin ve benzin türlerinin uluslararası ticaretteki CİF fiyatları birbirine yakın olmasına karşın, akaryakıt ürünlerine uygulanan Özel Tüketim Vergisi'nin yüksek olması nedeniyle bu ürünlerin ithalat amaçları dışında kullanılmasını oldukça cazip bir hale getirmektedir. Bu cazibe, çekicilik hapis cezası, para cezası gibi kanuni yaptırım risklerinin göze alınabilecek düzeylere ulaştığını göstermektedir. Anlaşılabileceği gibi, akaryakıt kaçakçılığı kendisi için gerekli ekonomik zemini, vergileme sayesinde bulmuş gibidir.

3- VERGİ PARADOKSU

Burada akaryakıt kaçakçılığındaki paradoksal ve ironik bir duruma da değinmeden edemeyeceğiz. Bu durum ise şudur: Maliye politikalarının bir temel hedefi ve amacı da kayıt dışı ekonomik faaliyetleri kayıt altına almaktır. Ülkemizde yıllardan beri siyasi karar alıcılar bütçenin gelir ihtiyacını uzun vadede 'ka-

yıt dışı ekonomi' ile mücadele etmek ve kayıt dışındaki sektörleri kayıt altına alarak buradan oluşacak kaynağı vergilendirmek suretiyle karşılamak yerine kısa vadede dolaylı vergilerin en önemlisi haline gelen akaryakıt üzerindeki ÖTV'ni artırma kolaycılığına kapılmaktadırlar. Bu kolaycılık, piyasa koşulları içinde maliyet, fiyat dengelerini de bozmaktadır. Akaryakıtın temel bir enerji kaynağı olması, bu ürünün üzerine konulan verginin (ÖTV gibi) doğrudan veya dolaylı olarak zincirleme bir reaksiyon yaratarak tüm ekonomik sektörleri etkilemesine sebep olmaktadır. Sonuç; bir kısım sektörlerin ve ekonomik faaliyetlerin buna akaryakıtın kendisi de dahildir kayıt dışına çıkması ve uzun vadede vergi gelirlerinin azalması ve kayıt dışı çıkan sektör ve faaliyetlerin hiçbir şekilde vergilendirilememesidir. Bu açmazda bir anlamda 'vergi paradoksu' demek doğru olacaktır. Kısaca hedef ve amaç, kayıt dışı faaliyetlerin kayıt altına alınarak daha fazla vergi geliri elde etmek iken bu hedef ve amaca ulaşmak için verginin artırılması yönteminin uygulanması; kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin artışına, kayıtlı sektörlerin kayıt dışına kaçmalarına, dürüst mükelleflerin aleyhine vergi adaletsizliğine ve sonuçta vergi gelirlerinin azalmasına neden olmaktadır. Bu durumda bütçe yapıcılarının ve siyasi karar alıcıların akaryakıt üzerine vergi koyarken 'vergi paradoksu' nu dikkate almalarını gerekli kılmaktadır. 'vergi paradoksu'nun sadece akaryakıt sektöründe değil diğer sektörlerde de geçerli olduğunu ise belirtmeye bile gerek yoktur.

İronik olan hal ise şudur ; siyasi karar alıcıların yıllardır dillerinden düşürmedikleri 'kayıt dışı ekonomi ile mücadele' 'edeceğiz', 'yapacağız'la biten söylevlerindeki kararlılığın çoğu zaman bir mikrofon edebiyatından öteye gitmemesi ve bu konuda faaliyette geçme noktasına gelindiğinde hep bir gerekçe üretme, mazeret bulma çabalarına girilmesidir. Bunun nedenleri ve niçinleri'ne ise yazımızın konusu olmadığından değinilmeyecektir.

4- SOLVENT İTHALATINDA İZİN MÜESSESESİ

Solvent ithalatında 1992 yılından önce herhangi bir izin müessesesi söz konusu değil iken Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın İthalat:

(92/2) sayılı Tebliği ile bu ürünlerin ithali PİGM'nün uygun görüşü aranmak suretiyle izne bağlanmıştır. Daha sonra çıkan çok sayıda Tebliğ ile bir takım ürünler izin kapsamına alınmış bir takım ürünler de izin kapsamı dışına çıkarılmıştır. 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Kanunu ve Elektrik Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile de izne tabi ürünler için PİGM'nün yerine EPDK'nun uygun görüşünün aranacağı belirtilmiştir. Bu husus ilk defa İthalat: (2005/24) sayılı "Solvent ve Bazı Petrol Ürünleri İthaline İlişkin Tebliğ" ile ithalatta ilişkin mevzuattaki yerini almıştır. Yazımızın yazıldığı tarih itibarıyla en son değişikliğin yapıldığı 2006/12 sayılı Tebliğ ile izne tabi ürün (solvent, baz yağ ve madeni yağ) sayısı 45 olarak belirlenmiştir. Uygulama halen bu şekliyle devam etmektedir.

Solvent ithalatını suiniyetli olarak gerçekleştirecek kişi ve kuruluşlara karşı bir önlem olarak getirilen 'izin müessesesi' de ithalatı kontrol edememektedir. Görünen odur ki, 'izin müessesesi'nin kötü niyetli kişilere karşı bir önlem getirmediğidir. Bu 'izin müessesesi' de kaçak akaryakıt ticaretini engelleyememiştir. 'İzin müessesesi', kağıt üzerinde işler gibi gözükmele birlikte müessesenin asli unsuru olan 'uygunluk belgesi'ni veren Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'nun (EPDK) (13.03.2005 tarihinden önce Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (PİGM) tarafından) ve 'kapasite raporları' ile 'Sanayi Sicil Belgesi' veren Ticaret ve Sanayi Odalarının, müessesenin işleminde zâfiyet göstermeleri neticesinde, söz de bir şekilde işlemekte ve ithalatı hiçbir şekilde kontrol işlevini yerine getirmekte ve dolayısıyla kaçak akaryakıt ticaretine bir çözüm olamamaktadır. Uygunluk Belgesinin alınmasındaki kriterlerden olan 'kapasite raporu' ile 'Sanayi Sicil Belgesi'ni veren Ticaret ve Sanayi Odalarının, bu belgeler verilirken yeterli bir kontrol ve denetim yapmadıkları gibi belgeleri verdikten sonra da firmaların belgelerin gereğini yerine getirip getirmediklerinin kontrol ve denetimini yine yapmadıkları görülmektedir. Bu tespitler PİGM için de geçerlidir. 13.03.2005 tarihinden önce uygunluk belgesini vermeye yetkili olan Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün belgenin verilmesinde sadece firmaların kendilerine getirdiği kapa-

site raporu' ile 'Sanayi Sicil Belgesi' ni dikkate aldığı, başkaca bir inceleme, kontrol ve denetim yapmadığı ise solvent kaçakçılığı yapan firmaların tespit edilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Yani, kamuoyunda bir şekilde 'göz yumulmuştur', 'bilerek veya bilmeyerek yardımcı olunmuştur veya zafiyet gösterilmiştir', gibi ifadelerin kullanılabilir hale gelmesi ne dersek diyelim sonucu değiştirmemektedir. Bu kurum ve kuruluşlar, verdikleri belgelerin kontrol ve denetim görevlerini bir şekilde yerine getirmemektedirler veya getirememektedirler. Öyle ki, solvent kullanan sektörlerde kapasite raporu' ile 'Sanayi Sicil Belgesi' nin alınmasının ne kadar 'kolay' olduğu konuşulmakta, malum bir vâka haline geldiği ifade edilmektedir. Aynı durumun, sektörde uygunluk belgesi'nin alınmasında da yaşanmış olduğunu ifade etmek sanırım yanlış olmaz.

5- İTHAL EDİLEN SOLVENTİN AKARYAKIT OLARAK TİCARETİ NEDEN KAÇAKÇILIK SUÇU OLARAK ADDEDİLMEKTEDİR?

Solvent ithalatı yoluyla yapılan akaryakıt kaçakçılığı yurda boya, tiner, vernik, yapıştırıcı gibi ürünleri imal etmek maksadıyla sokularak millileştirilen solventlerin ithal maksadının dışında benzin ve mazota karıştırılarak akaryakıt olarak piyasaya sürülmesi şeklinde gerçekleşen bir kaçakçılıktır. Kaçakçıların elde ettiği haksız kazanç, menfaat, uluslararası ticaretteki CİF fiyatlarının birbirine çok yakın olması sebebiyle, azami, akaryakıtın üzerindeki vergi yükü kadar olmakta ve bu vergi yükü kadar olan haksız kazanç, haliyle aşağıda açıklayacağımız ithalatçı, fabrikacı ve pompacı (imalatçı ve pazarlamacı da diyebiliriz) zinciri üçgeninde yer alan bu aktörler arasında paylaşılmaktadır. Yasal yollarla yapılan solvent ithalatının yasa dışı bir şekilde yurt içinde akaryakıt olarak ticaretinin yapılmasını, kaçakçılık suçları ile cezalarının ve kaçakçılığı önleme, izleme, soruşturma ile yargılama usul ve esaslarının belirlendiği 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu suç olarak saymıştır. 4926 Sayılı Kanun'un 3. maddesinin (d) bendindeki "İthali; lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tâbi olan eşyayı gerçeğe aykırı her türlü beyanname ve belge ile gümrük idaresini yanıltarak işlemini yaptır-

mak suretiyle ithal etmek veya bunlara teşebbüs etmek" şeklinde ve (e) bendindeki " Özel kanunları gereğince belirli işler için vergiden tamamen veya kısmen muaf olarak ithal olunan eşyayı ithal amacı dışında kullanmak veya satmak veya bilerek satın almak" şeklindeki hükümlerinde yer alan fiiller kaçakçılık suçunu oluşturmaktadır.

Yasanın yukarıda yer alan kanun hükümleri uyarınca, ithali EPDK'nun (13.03.2005 tarihinden önce PİGM tarafından) uygunluk belgesi olarak adlandırılan izin belgesine tabi olan solventin gerçeğe aykırı her türlü beyanname ve belge ile gümrük idaresini yanıltarak işlemini yaptırmak suretiyle ithal edilmesi kaçakçılık suçu olarak nitelendirilecektir.

Diğer taraftan, solvent kaçakçılığı ile doğrudan ilgili olan (e) bendi hükmü gereğince, Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda yer alan hükümler nedeniyle Kanun'a ekli I sayılı Liste dışındaki malların imalinde kullanılmak amacıyla ithal edildiği durumlarda düşük tutarda vergilendirilen solventin ithal amacı dışında kullanılması, satılması veya bilerek satın alınması fiilleri de kaçakçılık suçunu teşkil etmektedir. Burada suç olarak sayılan fiilleri önleme, izleme ve soruşturmakla yükümlü olanlar yasaya göre mülki amirler, gümrük ve gümrük muhafaza amir ve memurları, Emniyet, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığına bağlı personeldir.

4458 Sayılı Gümrük Kanunu çerçevesinde ithalatı yapılan veya yurda yasa dışı yollardan sokulan solventin akaryakıt ticaretinde kullanması kaçakçılık suçunu oluştururken yurt içinde rafinerilerden veya başka bir şekilde yurt içindeki firma ve şahıslardan temin edilen veya sonradan serbest dolaşım hakkını kazanmış olan solventin akaryakıt olarak ticareti suç olarak addedilmemiştir. Yani faaliyet, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun dahlinin olduğu akaryakıt ticareti için söz konusudur. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 362'inci maddesi bu faaliyeti 'ticarete hile karıştırma suçu' olarak düzenlemiş iken bu Kanunun ilgasının ardından yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu bu suçu ortadan kaldırmıştır. Eğer solvent yurt içinden alınmış ise bu, kaçakçılık suçunu oluşturma-

yacaktır. Yurda yasa dışı yollardan sokulan solventin ise 'kaçak mal' niteliğinde olduğu ve bu fiilin de 4926 Sayılı Kanun'un 3. maddesinin (d) bendi hükmü gereği kaçakçılık suçunu oluşturduğunu söylemeye bile gerek yoktur.

Şunu da belirtmek gerekmektedir ki 4926 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundaki kaçakçılık suçu ile 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun da düzenlenen kaçakçılık suçu birbirinden oldukça ayrı ve farklıdır. Bu iki suç arasında isim benzerliğinden başka aralarında doğrudan bir ilinti bulunmamaktadır. Ancak, 4926 sayılı Kanunda düzenlenen kaçakçılık suçunun gizlenmesi ve kamufle edilebilmesinde Vergi Usul Kanununda suç olarak düzenlenmiş olan sahte belge düzenleme fiilinin zorunlu olmamakla birlikte gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bu ikinci türde kaçakçılık suçu birincisinin gizlenmesi ve kamufle edilmesi için ifade ettiğimiz gibi zorunlu olmamakla birlikte gereklidir. Bir anlamda bir kaçakçılık suçu diğer bir kaçakçılık suçunun işlenmesine neden olmakta suç, suçu doğurmaktadır.

6- SOLVENT NASIL AKARYAKIT OLMAKTADIR?

Kaçakçılığa konu olan bazı solvent türlerinin teknik özellikleri ve amaç dışı kullanım yerleri kısaca şöyledir:

Kaçakçılığa konu olan solvent türlerinin (white spirit, hekzan, toluen, ...vs) yoğunlukları benzin, süper benzin, motorin gibi akaryakıt ürünlerinin yoğunluklarına çok yakındır. Yoğunluk akaryakıt sektöründe "kesafet" olarak adlandırılmakta ve dansimetre denilen ölçüm cihazı ile ölçülerek tespit edilmektedir. Bu solvent türlerinin içine 10 numara motor yağı, kumaş boyası gibi bazı katkı maddeleri dahil edilerek düşük kaliteli ve mevcut standartların altında, parlayıcı özelliği dolayısıyla tehlikeli olan akaryakıt elde edilmektedir.

White spirit : Piyasada "vayt siprit" ya da "vayt" olarak adlandırılan yanıcı, tutuşturucu ve parlayıcı bir madde olup renksiz, berrak, kokusuz bir sıvıdır; direk temas ve sürekli solunum halinde insan sağlığı için tehlikelidir. Boya, vernik, tekstil mürekkebi, mobilya, ayakkabı, metallerin yağdan temizlenmesinde ve kuru temizlemede kullanılmaktadır. Bir çok sanayi dalı için

zaruri hammadde olan bu sıvı, petrol yağı-baz yağ ile karıştırıldığında motorin olarak kullanılmaktadır. G.T.İ.P. Numarası : 2710.11.21.00.00 'dır.

Hekzan : İthalat faturalarında "Hexanne" olarak geçen hekzan, white spirit gibi renksiz, kokusuz ve tortusuz bir madde olup insan sağlığı için tehlikelidir. Boya, vernik, tutkal ve diğer yapıştırıcıların imalinde ve gıda sanayinde yağ çözücü olarak kullanılmaktadır. Toluen maddesiyle karıştırılıp benzin olarak kullanılabilir. G.T.İ.P. Numarası: 2901.10.90.00.11'dir.

Toluen : Yukarıda yer alan türler gibi bu madde de berrak renkli, tortusuz ve insan sağlığı için tehlikeli olduğundan kullanımına özen gösterilmesi gerekmektedir. Gıda hariç hekzan maddesinin kullanıldığı yerlerde kullanılmaktadır. G.T.İ.P. Numarası: 2707.20'dir.

Bazyağı : Ham petrolün rafineride işlenmesiyle elde edilen katkı maddesi içermeyen yağlama yağı olarak da adlandırılan bir yağdır ve ağır yağlar sınıfına girmektedir. Baz yağlarına istenmeyen özelliklerini ortadan kaldırmak ya da asgariye indirmek, istenen bazı özellikler kazandırmak ve var olan özelliklerini geliştirmek için katkı maddeleri kullanılmaktadır. Üretici firmalar katkılı ürettikleri bu yağlara patent almakta ve motor yağları, şanzuman yağları, dişli ve redüktör yağları, soğutma yağları vb. olarak ticaretini yapmaktadırlar. Baz yağına white spirit gibi hafif solventler karıştırılarak çok düşük kalitede motorin elde edilmektedir.

Kaçakçılık Nasıl Yapılmaktadır?

Kaçakçılık, yukarıda ifade ettiğimiz gibi ithal edilen solventin benzin ve mazota karıştırılarak ticaretinin yapılması suretiyle gerçekleşmektedir. Burada kaçakçılar iki yöntem uygulanmaktadır. Her iki yöntemde de üçlü bir sacayağı söz konusudur; Bu üçlü sacayağındaki şahıslar sektörde "İthalatçı", "fabrikacı" ve "pompacı" olarak adlandırılmaktadır. Bu şahısların yönetime göre rolleri de değişebilmektedir.

Birinci yöntemde kaçakçılık; fabrikacının sahte kapasite raporları ve paravan şirketleri vasıtasıyla aldığı "uygunluk belgeleri (ithalat Ön İzin belgeleri) Geb-

ze Petro-Kimya Ürünleri İhtisas Gümrüğüne ibraz edilmekte ve bu yolla Dilovası'nda bulunan antrepolardan alınan solvent, fabrikacının adresine gönderilmekte ya da doğrudan "pompacı"ya "fabrikacı"nın adı verilerek "fabrikacı"ya nakledilmiş gibi işlem yapılmakta veya bir süreliğine fabrikacının adresinde pompacının solventi akaryakıt olarak piyasaya sürme periyoduna göre geçici bir süre depolanmakta ve "pompacı"nın adresine nakledilmekte ve "pompacı"nın da bu ürünü piyasaya sürmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Burada, solventin direkt olarak "pompacı"ya tankerlerle gönderilmesi halinde ise çift sevk irsaliyesi kullanılmak durumunda kalınmaktadır. Bunun nedeni ise şudur: solventin, tankerler vasıtasıyla kağıt üzerinde ithal yerinden yani Gebze-Dilovası'ndan fabrikacı'nın imalat adresine ithal taahhütüne uygun olarak boya, vernik ve tiner gibi malların imalatını yapılması amacıyla gönderilmiş gibi işlem yapılması gerekmektedir. Nakliyede İthalatçı-fabrikacı yol güzergahında yasal sevk irsaliyesi kullanılması söz konusu iken fabrikacı-pompacı güzergahında, ithal taahhüdü dolayısıyla solventten boya, vernik ve tiner gibi ürünlerin imal edildiğini göstermek amacıyla, gerçekte imal edilmeyen boya, vernik ve tiner gibi ürünler imal edilmiş gibi sevk irsaliyesi düzenlenmektedir. Bu sebepten, solventin direkt olarak nakliyesinin ithalatçıdan pompacıya yapıldığı durumlarda nakliyecinin tanker şoförüne ithalatçı-fabrikacı güzergahını geçtikten sonra fabrikacı-pompacı güzergahında ikinci sevk irsaliyesini yani gerçekte imal edilmeyen malın irsaliyesini kullanması söylenmekte ve bu irsaliye nakliye sonuna kadar sevkıyatı güvence altına almak ve herhangi bir yol denetiminde gösterilmek amacıyla kullanılmakta, nakliye sonunda ise imha edilmektedir. Burada, yasal olmayan ve solvent taşınmasına karşın solventten imal edilen mallar taşınmış gibi sevk irsaliyesi düzenlenmesi fiili de 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359/b-1'inci maddesi gereğince kaçakçılık suçunu oluşturmaktadır.

İkinci yöntem ise boya, tiner üreten veya üretimlerinde solvent kullanan fabrikaların ithalat uygunluk belgeleri (ithalat ön izinleri) yolu ile aldıkları ve değişik sebeplerle imalatla kullanamadıkları/kullan-

madıkları solventi imalat yapmış gibi sahte satış faturaları örneğin tiner, boya faturaları gibi düzenleyerek 'pompacı'lara satmaları ve . 'pompacı'ların da solventi piyasaya sürmeleri şeklinde gerçekleşmektedir.

Nihayetinde her iki yöntemde de imal edilmesi gereken boya, tiner v.b mallar imal edilmediği halde bunlar imal edilmiş gibi sahte faturalar tanzim etmek suretiyle görünüşte kağıt üzerinde firma envanterleri boşaltılmaktadır. Bu sahte faturalar solvent ticaretini gizlemeye de hizmet etmektedir. Esasen yasal çerçevede (yasa dışı yollardan da yurt içine kaçak solvent getirilebilmektedir.) yapılan ithalattan sonraki tüm faaliyetler suç olan fiili gizlemeye ve kamufle etmeye yöneliktir. Özetlemek gerekirse, fabrikacılar ithal ettikleri ve amacı dahilinde kullanmadıkları solventi, ithal taahhütlerine uygun kullandığı izlenimi ve görüntüsünü vermek, kamu idarelerini evrak üzerinde inandırmak, gerçek faaliyetini gizlemek ve kamufle etmek maksadıyla, gerçekte olmayan bir imalatı varmış gibi göstermek için 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun gerçekte imalatla kullanması gereken solvent dışındaki malları da almadığı halde almış gibi sahte fatura almakta ve gerçekte imal etmediği mallar için de satmış gibi sahte satış faturaları düzenlemektedirler.

Bu üçlünün kaçakçılıktaki rolleri şu şekilde gerçekleşmektedir:

İthalatçı : Solvent ithalatı iki şekilde yapılmaktadır; ya fabrikacı "Sanayici-İmalatçı Firma" olarak ithalatı kendisi yapmakta ya da "ithalatçı firmalar" olarak adlandırılan Gümrük Sahasındaki antrepolarda, imalat için boya-tiner şirketlerinin ihtiyaçlarına binaen bunların talepleri doğrultusunda solventi bu şirketlere satmak ve devretmek amacıyla ithal edip depolaması ve PİGM'in bu şirketlere verdiği "Uygunluk yazısı" (diğer bir deyişle ön izin belgesi) üzerine devir yoluyla bu şirketlere satış yapması şeklinde gerçekleşmektedir. Esas itibarıyla solvent yolu ile akaryakıt kaçakçılığı pastasından aslan payını da bu ithalatçı firmalar almaktadır. Çünkü bunlar en küçük bir yasal yaptırıma maruz kalma ihtimali olmadan, her hangi bir cezai ve hukuki sorumluluk üstlenmeden, risk alma söz konusu olmadan ithalatla ticaret hacimlerini

büyütürerek kârlarını katlamakta ve ayrıca, kaçakçılık yapımları halinde de kamuya aktarılacak olan vergiye el koymaktadırlar.

Bazı ithalatçı firmalar solvent ithalatı yolu ile akaryakıt kaçakçılığı için organize bir şekilde hareket etmektedir. Bunun için paravan firmalar kurmakta ve bu firmalar vasıtasıyla solvent ithalatı için gerekli usul ve şekil prosedürlerini yerine getirmekte ithalat 'uygunluk belgesi' alındıktan sonra da ithalat işlemleri gerçekleştirilmektedir. İthal edilen solvent ise tabiki akaryakıt olarak satılmaktadır. Bu kapsamda organize bir şekilde çalışan İthalatçı firmalar yasa dışı olan ithal edilen solventi akaryakıt olarak ticaretinin yapılmasında, kamu idareleri tarafından yapılacak her hangi bir inceleme, kontrol veya denetimde kendileri ile bağ kurulmasını önlemek için kendilerinin kurdukları değil bir takım şahısları kullanarak kurdurdukları, dolaylı veya dolaysız olarak kontrol ve denetim altında tutabildikleri paravan firmalar ve güvendikleri şahıslar vasıtasıyla yürütmektedirler. Solventin akaryakıt olarak ithalatçı-fabrikacı-pompacı zinciri içinde 'güvenli' bir şekilde son tüketiciye satış işleminin gerçekleştirilmesi için organizasyonun, bizzat kendisine tabi olan, kendisinden emir, talimat ve direktif alan şahıslara ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç ithalatçı firmaların gerektiğinde bu zinciri bizzat kendilerine tabi kılacak şekilde oluşturmalarına sebep olmaktadır. Burada 'güvenlik'ten anlaşılan, kamu gücü olan yasal kolluk kuvvetleri tarafından sağlanan can ve mal güvenliği anlamındaki bilinen bir güvenlik kavramı değildir; güvenlikten kasıt, kamu kontrol ve denetimine takılmadan yasa dışı faaliyetin ortaya çıkmasını önleyici ve engelleyici mahiyetteki gizliliğe ilişkin her türlü iş ve işlemlerdir. Böyle bir yapılanma ise malum olduğu üzere çete ve mafya olarak da adlandırılmaktadır. Elbette ki bu savımız sonuna kadar meşru zeminden vazgeçmemiş firmaları kapsamamaktadır. Aslında gerçek anlamda sanayinin ihtiyacının çok üzerinde bir solvent ithalatının yapılmakta olduğunu bu ithalatçı firmalar da bilmektedir. Ama bu bilgilerini kamu ile paylaşmalarında ve kamu idarelerinin harekete geçmesinde bazı sıkıntıların olması sanayinin ihtiyacının çok üzerinde ithalatın yapılmasına engel teşkil etmemektedir.

Yani, bu konuda kamunun kontrol ve denetiminin eksikliği, ithalata ilişkin istatistiki verilerin kontrol edilmemesi, bu istatistiki verilerin bilerek veya bilmeyerek dikkate alınmaması ve değerlendirilmemesi, kısaca kamu otoritesinin zâfiyetinin verginin yüksekliğiyle birlikte kaçakçılığın yapılmasına özendirici bir işlev gördüğünü de kabul etmek gerekmektedir.

Fabrikacı : Bu şemada "fabrikacı"nın görevi, ana sözleşmesindeki amacı boya ve tiner imal etmek olan paravan şirketi kurmak, amaca uygun fabrika binası olabilecek yerler kiralamak, sanayici olduğuna dair Sanayi Sicil Belgesi almak, bağlı olduğu Sanayi ve Ticaret Odasından sahte Kapasite Raporu almak; bu unsurları sağladıktan sonra da ithal edeceği solventi amaç dışında kullanmayacağına dair noterden onaylı "Taahhütname" ile başvurup PİGM'den "İthalat Ön İzni" almak şeklinde gerçekleşmektedir. "fabrikacı"nın PİGM'den aldığı Uygunluk Yazısı "İthalat Ön İzni" yerine geçmektedir. Burada "İthalat Ön İzni" alma aşamasına kadarki tüm işlemler kamu idaresinin (Ticaret odaları, Belediyeler, vergi daireleri...vs) kasıtlı olarak yanıltılması suretiyle yapılmaktadır. Tüm işlemler, ithalat ön iznini alabilmek için şeklen ve usulen yerine getirilmektedir. "Fabrikacı"lar daha çok sermayesi büyük, çok geniş bir ekonomik ve sosyal çevresi bulunan, çok sayıda "fabrikacı"yı tanıyıp onlarla diyalogu olan kişilerdir. Bu ekonomik ve sosyal gücü sayesinde de kamu idaresinde işlerini daha rahat ve kolay yürütmektedir. Bazen fabrikacı aynı zamanda pompacı da olabilmekte, bazen de "sanayici firma" olarak ithalatı kendi yapmaktadır. Fabrikacılar aynı zamanda pompacılık da yapabilmektedirler.

Pompacı : Fabrikacıdan aldıkları solventi ya karıştırarak akaryakıt olarak yada solvent karışımı olarak aldıkları akaryakıtı piyasaya süren, sermayeleri ve ekonomik güçleri fabrikacılar göre çok daha az olan akaryakıt pompa istasyonu sahibi kişilerdir. Pompacı tabir edilen firmaların esas görevi ise yasa dışı ithal edilen solventi satabileceği firma ve şahısları bulmak ve satmak olmaktadır. Pompacı, solventin yasa dışı yollarla satışında muvazaalı banka işlemlerini yapmaktadır. Gerektiğinde, ithal edilen solventin bedelini bizzat kendileri fabrikacı adına ödemektedirler. Sol-

ventin piyasaya sürüldüğü illerdeki pompacılar buralardan bankalar kanalıyla fabrikacı adına bedeli ödemektedirler. Banka kayıtlarında, ithalat bedelinin bir başka ilden yapılan banka havalesi ile ödendiği açık şekilde görülebilmektedir. Yani bankaya havale ve ödeme yapan ile diğer banka şubesinden parayı tahsil eden aynı firma olmaktadır. Bu işlemin gerçekleşmesi için de fabrikacı kimlik belgesinin bir örnek fotokopisini pompacıya vermekte pompacı da fabrikacı adına hareket ederek bankaya fabrikacının kimlik bilgilerini vermek suretiyle havale ve ödemeyi sanki fabrikacı kendi adına yapmış gibi bankadan havale ve ödeme yapmaktadır.

8- SOLVENT YOLU İLE YAPILAN KAÇAKÇILIĞIN TESPİTİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Her iki yöntemle de yapılan kaçakçılık ancak sahte akaryakıt tüketilme aşamasında veya tüketildikten sonra evrakların incelenmesi neticesinde ortaya çıkarılabilmektedir. Vergi incelemelerinde karşılaşılan sorunlardan biri de solventin satıldığı kişilere ulaşılamamasıdır. Fabrikacıdan sonra solvent 'buharlaştırmaktadır'. Pompacı incelemelerde görünmemektedir ve o'na ulaşmak çoğu zaman hatta hiç mümkün olmamaktadır. Başka bir deyişle solventin izi sürülemez. İthalat aşamasındaki yasal zeminde yer alan faaliyetler banka kayıtlarına yansırken zincirin bu halkasından sonraki yani fabrikacıdan sonraki mal ve para hareketleri artık banka sisteminin dışındadır veya sadece yukarıda ifade ettiğimiz şekilde muvazaalıdır.

Bilinen akaryakıt kaçakçılığından ayrı olarak solvent yoluyla akaryakıt kaçakçılığında ihbar müessesesi de pek fazla işleyen bir mekanizma olarak görünmemektedir. Yukarıda anlattığımız gizleme ve kamu-laj faaliyetleri kamuoyunun ve vatandaşlarımızın bilgi eksikliği kaçakçıların ihbar edilmesini güçleştirmektedir. Bu ihbarlar yapılsa bile pompacı tarafından nihai tüketime veya inşaat şirketleri ve benzeri imal ve inşaat işlerinde kullanılması halinde fiilen tespit yapmanın zorluğu, solvent kaçakçılığını anında tespit etmede bir başka güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaçak solventin ilk yani kaçakçılığın polis ve jandarma gibi kolluk güçlerinin çalışmaları ile fiilen tespitinde fiili imkansızlıklar mevcuttur. Zaten bu fiili imkansızlıklar da

kaçakçılar tarafından bilindiğinden solventin kaçak akaryakıt olarak kullanılması cazibesini daha da artırmaktadır.

Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki, fabrikacıyı kamu idaresinin herhangi bir sebeple incelemesi veya denetlemesi durumunda kurulan paravan şirketler kaçakçılıkla ilgisi olmayanlara veya incelemeden habersiz, kaçakçılıktan pay kapmak çabasında ve amacında olan kişilere devredilmekte ve bu devirlerin sayısı da mümkün olduğunca artırılmak suretiyle asıl sorumlulara ulaşılması engellenmeye veya zaman kazanılmaya çalışılmaktadır.

Solvent kaçakçılarına yardımcı olabileceği anlamına gelebilecek düşüncelere sevk eden bir başka husus da mevzuattan kaynaklanmaktadır. Bu husus, ÖTVK'nun 8/1 ile 12/4'üncü maddeleri ile ithal edilen solventin 1,4845.-YTL yerine ithal amacına göre 0,0653.-YTL veya 0,050.-YTL maktu vergi tutarlarının uygulanmasına ilişkin usul ve esaslarının düzenlenmesi için Maliye Bakanlığı'na verdiği yetkiye istinaden Bakanlık tarafından çıkarılan Genel Tebliğler ile yapılan düzenlemelerde yer almaktadır. Buna göre, Maliye Bakanlığı'nın Genel Tebliğlerle (1 Seri No'lu ÖTV Genel Tebliği'nin 9/1-d bölümünde, 3 Seri No'lu ÖTV Genel Tebliği'nin 3. bölümünde, 5 Seri No'lu Genel Tebliği'nin 3-9 arası bölümlerinde) yaptığı düzenlemelere göre kısaca ifade edilecek olursa; ÖTV mükelleflerinin ithal, satın alma veya teslimden sonra 12 ay içinde solventi ithal amacına uygun olarak teslim ettiklerinin bildirimi olan 0,0653.-YTL veya 0,050.-YTL maktu vergi tutarları üzerinden ÖTV beyannamelerini vermeleri ve bu beyanlarından itibaren de 6 ay içinde ithal amacına uygun olarak teslim işleminin gerçekleştiğinin yeminli mali müşavir üretim raporu ile tevsik edilmesi gerekmektedir. Bu 'tevsik mekanizması'nda suiniyetli olan kaçakçılar kaçakçılık faaliyetini yürütebilmeleri için solventi ithal, satın alma veya teslim tarihinden itibaren mali idarenin olayı tespit etmesi açısından azami 1,5 yıllık bir süre kazanmaktadırlar. İmalatçıların ithalatçıdan solventi satın alması halinde ise bu süreye haliyle satın almaya kadar geçen süre de eklenecektir. Bu süre zarfında kaçakçılar istedikleri biçimde hareket imkanı kazanmak-

ta, 'atı alan Üsküdar'ı geçmekte' ve 'yük' tutulduktan sonra da solventin 'buharlaşması' gibi ortadan kaybolmaktadırlar. Kaçakçılık tespit edildiğinde de çoğu zaman ortada kamunun zararını karşılayacak el koyabileceği bir malvarlığı kalmamaktadır. Bu süreler, hüs-nüniyetli mükelleflere ekonominin ve piyasanın gereklerine göre hareket etme , tevsik işlemini yapacak olan yeminli mali müşavirlere de üretimin yapıldığını gerçekçi bir şekilde tespit etme imkanı verdiği için gereklidir. Düzenleyici işlemlerde hüs-nüniyetli vatandaşların korunması ve kamu yararının gerçekleştirilmesi asıldır, dolayısıyla bu süreleri kaçakçılara zaman kazandıran süreler olarak değil, piyasa koşulları içerisinde hüs-nüniyetli mükelleflerin korunması ve ekonominin bir gereği olarak, düzenlenecek üretim raporlarının sıhhatli bir şekilde tekemmül etmesi ve kamu yararının azami ölçüde gerçekleştirilmesi için zorunlu ve gerekli süreler olarak değerlendirmek gerekmektedir. Açıkladığımız nedenle bu süre konusunda her hangi bir indirim yapmak ta doğru bir işlem gibi görünmemektedir.

Solvent ithalatının ÖTV karşısındaki durumu ve karşılaşılan mevzuata dair diğer sorunlar ve çözüm önerileri başka bir yazının konusu olacağından burada değinilmeyecektir.

9- ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Piyasa ekonomisinde fiyatların serbestçe oluşması esastır. Burada amaç, üretici ve tüketici karar birimlerinin, 'homo economicus'un her hangi bir kısıtlamaya tabi olmadan özgür bir şekilde kararlarını fiyat oluşumuna yansıtmak ve bu kararların optimum bileşkesi olarak da gerçek durumu yansıtan fiyatların oluşmasını sağlamaktır. Dolayısıyla piyasa ekonomisinde çok istisnai haller hariç (ki bu istisnai haller, fiyat mekanizmasını bozmaya yönelik her türlü faaliyetlere, kararlara vb. müdahale şeklinde olmak dışında bir niteliği olmamalıdır) devletin mal ve hizmet fiyatlarına müdahalesi düşünülemez; çünkü müdahale demek üretici ve tüketicilerin kararlarına ve dolayısıyla iradelerine de müdahale demektir. Yani, homo economicus'un iradesinin özgür bir şekilde tesis edilmesi devlet müdahalesi ile engellenmektedir. Bu müdahale, fi-

yatların olması gereken düzeyinden çok farklı düzeylerde tesis edilmesine yol açmaktadır; çünkü üretici ve tüketiciler gerçekte almak ve satmak istedikleri miktar ve tutarların uzağında bir karar vermekle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu kararlar haliyle, oluşan fiyatın gerçek alış-satış, miktar ve tutarlarını yansıtmayan niteliğine sahip olacaktır; gerçek alış-satış, miktar ve tutarlarını yansıtmayan bu fiyat üzerinden ise yapılan ekonomik faaliyetler gerçekçi bir tabana oturmayacak ve realiteyi göstermeyecek; kısaca, homo economicus'un zincirleme olarak diğer zamanlarda da yanlış ekonomik kararlar vermesine yol açacaktır. Kümülatif bazda görünen ise kamu-özel sektörün istatistiklerinin yansıttığı ekonomik faaliyetlerin gerçekte bir ilgisi olmadığıdır; örneğin, bilançolar gerçek durumu yansıtmaktan ziyade sanal faaliyetleri yansıtacak, ya olduğundan daha büyük ya da daha küçük ekonomik değerleri içerecektir. Bu durumda ise gerçek değerler hiçbir zaman bilinmeyebilecektir.

"24 Ocak Kararları" öncesinde ekonomimizde olan biten de bu olmuştur. Devlet, mal ve hizmet fiyatlarına gerekçeleri ne olursa olsun bu konumuz dışındadır, bu tarihten önce sürekli müdahale etmiştir, müdahaleler sonucunda oluşan fiyatlara üretici ve satıcı karar birimleri ya üretimlerini kısarak veya üretilen malları yer altına çekerek cevap vermişler; malların fiyatları yasa dışı ve dolayısıyla kayıt dışı olarak çalışan 'karaborsa' olarak bilinen ikincil piyasada devletin tespit ettiğinin çok üzerinde yeniden oluşmuş ve bu yüksek fiyattan insanlarımız en basit ve temel ihtiyaçlar için bile uzun ve çileli kuyruklara girerek yüksek fiyatlardan bu malları almak durumunda kalmışlardır. 'Ülkemizde Yaşı 35-40'ların üzerinde olanların bu açıkladığımız nedenlerle hep bir 'kuyruk' hikayesi vardır'.

1980'li yılları öncesi olan ekonomik tabloyu ekonomi teorisi ile ifade edecek olursak devletin fiyatlara müdahalesi, mal arzının azalmasına, azalan mal arzının ise talebi karşılayamaması neticesinde devletin belirlediği fiyatların çok üzerinde bir fiyatın oluşmasına sebep olmuştur; müdahale, istemeden de olsa yasa ve kayıt dışı faaliyetleri teşvik edici bir mahiyet kazanmıştır. Benzer durum ise yine tekrarlanmaktadır;

şöyle ki, devlet yine 'vergi' adı altında mal fiyatlarına müdahale etmektedir, bu müdahale ise 1980 öncesinden farklı olarak fiyatları düşürme şeklinde değil vergi adı altında artırma ve yükseltme şeklinde kendini göstermektedir, bu fiyat artışları ise akaryakıt kaçakçılığını körüklemekte yasa dışı ve kayıt dışı bir ikincil (akaryakıt olarak) mal piyasası oluşmaktadır, yine akaryakıtın temel bir enerji kaynağı olması dolayısıyla, artış, toplumun tüm kesimlerine maliyet artışı şeklinde algılanıp psikolojik bir reaksiyon yaratmakta ve bu reaksiyon tepkisel bir şekilde fiyat artışı olarak yansımakta, imalatında yoğun olarak bunu kullanan üreticiler dahil diğer bir çok üretici artıştan kendini korumak için yasa ve kayıt dışına çıkmaya başlamaktadır. Netice ise ifade ettiğimiz gibi, 'vergi paradoksu' denilen halin ortaya çıkışı, vergi kayıp ve kaçığının artmasıdır.

Akaryakıt kaçakçılığı artık ülkemizde mal ve parasal tutar olarak devasa boyutlara ulaşmış durumdadır. Kaçakçılık türlerinin içinde mal ve parasal tutar olarak kısaca hacim olarak en başta geleni hatta tüm kaçakçılık türleri içinde en önemlisi haline gelmiştir. TBMM Meclis Araştırma Komisyonu Raporunda da bu husus istatistiklerle net bir şekilde ortaya konmuştur. Netice-i kelam, devasa boyutlara ulaşan bu kaçakçılığı yapanların alınan önlemlerle faaliyetlerini durdurmalarını beklemek kaçakçılığın kolay kazanç kapısı olduğunu düşünürsek doğru değildir. Hali hazırdaki vergisel anlayış ile bu kaçakçılığın önüne geçilmesi ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının tüm iyi niyetli çabalarına aldıkları/alacakları tedbirlere, yaptırımlara karşın mümkün görünmemektedir. Çünkü, akaryakıt üzerindeki vergi o kadar yüksektir ki bu önlem ve yaptırımlar kaçakçıların kolay kazanç heveslerini kırarak gibi değildir. Vergilemede devlet bütçesinin gelir ihtiyacını ön plana çıkaran, bütçenin sosyal yönünü ve vergilemede adalet ilkelerini hiçe sayan bir anlayış var olduğu sürece aslında bu konuda bilinen tüm önlemler alınsa bile kaçakçılık yine de devam edecektir.

Genelde durum böyle olmakla birlikte TBMM Meclis Araştırma Komisyonu Raporu'nda önerilen çözümler dışında özelde solvent ithalatı yolu ile yapılan kaçakçılığın alınacak bazı basit önlemler ile yine de

azaltılabileceği kanaatindeyiz. Bu önlemler için düzenleyici işlemlerin yapılmasına, var olanların değiştirilmesine ve revizyonuna da gerek bulunmamaktadır. Bunun için öncelikle devletin tüm kurum ve kuruluşlarının kararlı davranması, kurum ve kuruluşların toplumdan önce kendilerinin kaçakçılığın zararlarına ve önlenmesinin yararlarına inanması ve bu inanca toplumun da dahil olması ve sahiplenmesi için görsel ve yazılı basın yolu ile toplumun bilgilendirilmesi, kısaca kararlılığın eylemlerle gösterilmesi yeterli olacaktır. Buna göre bazı kurumlar nezdinde alınması gereken bazı somut önlemleri şöyle sıralayabiliriz:

9.1- Maliye Bakanlığı tarafından alınabilecek önlemler:

1- Önlemlerden biri, Maliye Bakanlığı tarafından icra edilen yol denetimlerinin Emniyet Genel Müdürlüğü ile de istişare edilerek solvent sevkiyatında önemli işlev gören tankerlerin özellikle denetime tabi tutulması ve mutlak suretle sevk irsaliyelerinin birer örneklerinin alınarak mükelleflerin tarh dosyalarında muhafazasının sağlanmasıdır. Her ne kadar bu işlemler mutad olarak yapılıyor olsa da yol denetimlerinin daha çok diğer malların sevkiyatı üzerine yoğunlaşmış olmasının tankerlerin sanki bu denetimlerin dışında olduğu gibi yanlış bir izlenim yaratmaktadır. Bu şekilde firma hakkında yapılacak vergi incelemelerinde bu irsaliyeler solventin sevk edildiği yerler hakkında önemli bilgi verebilecek, çift irsaliye kullanılmasının önüne geçebilecektir.

2- Maliye Bakanlığı tarafından alınabilecek bir önlem de, vergi daireleri tarafından üretimlerinde solvent kullanan mükelleflerin fiilen üretim mahallerinde üretim kapasitesi ve makine parkı gibi hususları göz ederek yapılacak periyodik yoklama şeklindeki denetimlerdir. Bu yoklamalarda üretim kapasitesi ve makine parkına ilişkin kıymetlerin fatura bilgilerinin liste halinde düzenlenmesi, defter kayıtlarına bakılması ve içeriklerinin kontrol edilmesi, gerekirse karşıt incelemelerinin yapılması ve bu çalışmalara ilişkin evrakların mükelleflerin tarh dosyasında muhafazası gerekmektedir. Bu periyodik denetimlerin standart bir şekilde yürütülmesi için gerekli çalışmalar da yapılmalıdır.

Bu şekildeki periyodik denetimler en azından paravan firmaların ortaya çıkmasını çabuklaştıracaktır.

3- Bir başka alınabilecek önlem de, ÖTV beyannamesinin vergi daireleri tarafından alınmasında teslim konusu mallara ilişkin düzenlenen fatura bilgileri ve solvent envanteri listelerinin beyannameye eklenmesinin sağlanması ve bu listelerin gerekirse beyannamelerin verilmesinin ardından fiili kontrol ve denetiminin yapılmasıdır.

4- Bir diğer önlem de solvent ithal eden firmalar hakkında veri depolanmasıdır. Her ne kadar firmaların ithal ettikleri solvent hakkındaki bilgileri Genel Tebliğler gereği internet ortamında Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'na gönderme mecburiyeti getirilmiş olsa da bu bilgiler sadece solvent miktar ve tutarları konusunda bilgi verdiğinden yeterli olmamaktadır. Bu nedenle özellikle ortakların diğer ticari ilişkileri, haklarında düzenlenen raporlar, gayrimenkul ve menkul varlıklarının nitelikleri ve tutarları gibi bilgiler dahil bir bütünlük içinde dijital kayıt ortamına aktarılması sağlanmalı ve bu bilgilerden dikkati çeken hususlar ile haklarından sahte belge düzenleme fiilini (suç kapsamına dahil edilmemiş olmasa bile) işleyenler için hemen ve derhal araştırma başlatılmalıdır.

9.2- Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından alınabilecek önlemler:

1- Bilindiği gibi firmalara kapasite raporu ile sanayi sicil belgesi bu odalar tarafından verilmektedir. Dolayısıyla bu belgelerin usulüne uygun kullanılıp kullanılmadıklarının kontrol ve denetimi de odalar tarafından yapılması gerekmektedir. Ancak pratikte odaların bu konudaki personel yetersizlikleri ve başkaca nedenlerle bu görevi yeterince yerine getiremedikleri görülmektedir. Dolayısıyla bir an önce odaların bu belgelerin verilmesi, kontrol ve denetimi ile görevli uzman personel (Kimya mühendisi, makine mühendisi...vs) ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bunun için gerekli finans ise bu belgelerin alınmasından sonra da belgeler için üyelik aidatları dışında firma sermayeleri ile orantılı aidat benzeri para alınması olabilir. Bu, personel sorununun finans yönünün çözümüne katkı yapacaktır.

2- İkinci olarak, odaların verdikleri bu belgelerin usulüne uygun kullanılıp kullanılmadıklarını tespit açısından belgeleri alan firmalar için bilfiil üretim mahallinde periyodik kontrol ve denetimler yapmaları ve bu kontrol ve denetimlerin kayıtlarını tutmalarıdır. Bu kontrol ve denetimlerde yine yukarıda ifade ettiğimiz gibi, üretim kapasitesi ve makine parkına ilişkin fatura bilgilerinin fiili durumla karşılaştırılmasının yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalar yine hiç olmazsa paravan firmaların çok çabuk bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

9-3. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından alınabilecek önlemler:

Yine Ticaret ve Sanayi Odaları için ifade ettiğimiz tedbirlerin EPDK tarafından da alınması gerekmektedir. Uygunluk belgesini veren bu kurumun da belgenin verilmesi aşamasında ve daha sonraki zamanlarda belgenin gereği bir yapılmasının olup olmadığının kontrol ve denetimini bilfiil üretim mahallinde periyodik olarak yapması ve bu kontrol ve denetimlerin kayıtlarının tutulması gerekmektedir. Bu nedenle kurumun bu konuda uzman personel (Kimya mühendisi, makine mühendisi...vs) ihtiyacının bir an önce karşılanması gerekmektedir.

Firmalar hakkında ayrıca Ticaret odaları ve EPDK ile sürekli bir karşılıklı bilgi alış-verişine girilmesi, tereddüt edilen hususlar konusunda en kısa sürede bu üç kurumun (Maliye Bakanlığı-vergi dairesi, Ticaret odası, EPDK) birbirlerini bilgilendirmeleri sağlanmalıdır.

Ayrıca, Ticaret ve Sanayi Odaları ile EPDK'da belgelerin (kapasite raporu, sanayi sicil belgesi, uygunluk belgesi vb) verilmesinde, kontrol ve denetiminde sorumlu olan personelin hukuki ve cezai sorumluluklarının ise açığa kavuşturulması, kontrol ve denetim eksikliğinin cezai ve parasal yaptırımlarının hukuki düzenlemelerle netleştirilmesi; getirilecek idari para cezalarının da tahakkuk ve tahsilini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapılması, gerekirse kaçakçılığın parasal tutarıyla orantılı müteselsil sorumluluk ilkesinin getirilmesinin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

NOTLAR

- 1 12.06.2002 tarih ve 24783 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 2 Gresham Yasası: Düşük ayarlı altın paranın piyasaya girmesiyle yüksek ayarlı altın paranın tedavülden kalkacağını ve saklanacağını ve tedavüldeki paranın artık düşük ayarlı altın para olacağını savunan ve "kötü para iyi parayı kovar" düsturu ile bilinen 16. yy'da yaşamış olan Thomas Gresham'ın adıyla anılan yasa.
- 3 Akaryakıt Kaçakçılığının araştırılmasına yönelik kurulan TBMM Meclis Araştırma Komisyonu'nun 16/05/2005 tarih ve 10/238 Esas Numaralı Rapor'unun AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ MALİ BOYUTUNUN TESPİTİNE YÖNELİK TAHMİNLER, PROJELER başlıklı VI. Bölümünde gerekli açıklamalar yer almaktadır.
- 4 CİF: Uluslararası ticarete malın fiyatına, varış limanı güvertesinde tesliminde navlun ve sigorta gibi unsurların da dahil olduğunu belirten Cost, Insurance Freight kelimelerinin baş harflerinden oluşan kısaltma
- 5 13.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 6 30.06.2005 tarihli ve 25861 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 7 19.07.2003 tarih ve 25173 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 8 13.3.1926 tarih ve 320 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 9 12.10.2004 tarih ve 25611 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 10 Malın Gümrük mevzuatı gereği Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon Cetvelinde yer alan numarasıdır.
- 11 30.7.2002 tarih ve 24831 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 12 30.1.2003 tarih ve 25009 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 13 22.12.2003 tarih ve 25324 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 14 24.01.1980 tarihinde alınan Bakanlar Kurulu Kararları
- 15 a.g.r. AKARYAKIT KAÇAKÇILIĞININ MALİ BOYUTUNUN TESPİTİNE YÖNELİK TAHMİNLER, PROJELER başlıklı VI. Bölüm
- 16 a.g.r. AKARYAKIT İLE MÜCADELEDE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ başlıklı XII-B bölümü